

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย

บทที่ ๒ มีเนื้อหาครอบคลุมถึงแง่มุมต่าง ๆ ของแนวความคิดเกี่ยวกับรายจ่ายแฝงในระบบภาษี ได้กล่าวถึงลักษณะพิเศษเฉพาะตัวและความสำคัญของรายจ่ายแฝงในระบบภาษี บรรยายพร้อมทั้งยกตัวอย่างเกี่ยวกับกรอบโครงสร้างของการวิเคราะห์ และเสนอผลงานวิจัยทางด้านนี้ในส่วนท้ายของบท ในส่วนที่เกี่ยวกับกรอบโครงสร้างหรือกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้น ได้ชี้ให้เห็นแล้วว่า การระบุนายการรายจ่ายแฝงในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกกรณี เพราะโครงสร้างพื้นฐานของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดากันทั่วไปของแต่ละประเทศนั้นแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่างประกอบกัน (ดังที่ได้บรรยายไว้แล้วโดยละเอียดและจะไม่กล่าวซ้ำในที่นี้) การวิเคราะห์รายจ่ายแฝงในภาษีชนิดใดของประเทศใดก็ตาม จำเป็นต้องทราบเสียก่อนว่า โครงสร้างพื้นฐานที่ยอมรับกันทั่วไปของภาษีชนิดนั้นในประเทศนั้นมีรูปร่างลักษณะอย่างไร ด้วยเหตุผลดังกล่าว ก่อนที่จะสามารถระบุและประเมินค่ารายการรายจ่ายแฝงในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยในบทต่อไป บทที่ ๓ นี้จึงเป็นการวิเคราะห์ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย โดยจะตีความและพิจารณาถึงนิยามของบทบัญญัติต่าง ๆ ในกฎหมายภาษีชนิดนี้ที่มีผลใช้บังคับในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ เพื่อให้ภาพรวมหรือโครงสร้างโดยทั่ว ๆ ไปของภาษีชนิดนี้ปรากฏชัดขึ้นมา และจะทำการวิเคราะห์ที่ว่าภาษีนี้นี้เป็นระบบรวมประเภทหรือแยกประเภท ผลสรุปที่ได้จะนำไปใช้เป็นฐานสนับสนุนการเลือกอัตราภาษีที่ใช้ในการคำนวณ นอกจากนี้ ก็มีการสำรวจบทบัญญัติต่าง ๆ เพื่อให้ทราบว่าหน่วยเสียภาษีมียอบเขตครอบคลุมกว้างขวางแค่ไหน อันจะเป็นประโยชน์ในการระบุบทบัญญัติบางข้อว่าเป็นรายจ่ายแฝงหรือไม่ ส่วนสุดท้ายของบทนี้จะมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ในบทที่ ๔ มาก เพราะเป็นส่วนที่ระบุว่าอะไรบ้างคือส่วนประกอบที่จำเป็นต่อโครงสร้างพื้นฐานของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยที่ยอมรับกันทั่วไป

๓.๑ ลักษณะโดยทั่วไป

กระบวนการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย เริ่มต้นด้วยการกำหนดเงินได้ที่ต้องเสียภาษีซึ่งเรียกว่าเงินได้พึงประเมิน บทบัญญัติการกำหนดเงินได้พึงประเมินที่ต้องเสียภาษี



มีลักษณะคล้ายตั้งงูใจที่จะครอบคลุมเงินได้จากทุกแหล่ง ดังจะเห็นได้จากมาตรา ๔๐ แห่งประมวลรัษฎากร<sup>๑</sup> คือหลังจากแบ่งเงินได้พึงประเมินออกเป็น ๗ ประเภทแล้ว ยังเพิ่มเติมด้วยประเภทที่ ๘ ซึ่งกำหนดให้เงินได้จากแหล่งอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ระบุไว้ใน ๗ ประเภทแรกเป็นเงินได้พึงประเมิน อย่างไรก็ตาม ลักษณะที่ขัดแย้งกับมาตรา ๔๐ นี้กลับปรากฏอย่างเด่นชัดในมาตรา ๔๒ ซึ่งยกเว้นภาษีสำหรับเงินได้พึงประเมินเป็นจำนวนมากมายหลายรายการด้วยกัน นอกจากนี้แล้วยังมีการยกเว้นภาษีตามพระราชกฤษฎีกาและกฎกระทรวงต่าง ๆ อีก การยกเว้นเหล่านี้ทำให้ความพยายามในการกำหนดเงินได้พึงประเมินให้ครอบคลุมกว้างขวางที่สุดนั้นไร้ความหมายโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้เพราะเงินได้เป็นจำนวนมากได้หลุดรอดจากร่างแหของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไป

เมื่อกำหนดเงินได้พึงประเมินประเภทต่าง ๆ ที่ต้องเสียภาษีแล้ว บุคคลผู้มีเงินได้มีสิทธิ์หักค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมีอัตราแตกต่างกันสำหรับเงินได้ประเภทต่างกัน จากนั้นรวมเงินได้หลังหักค่าใช้จ่ายจากแหล่งต่าง ๆ มาหักลดหย่อนได้ตามรายการที่กฎหมายอนุญาต ผลลัพธ์ที่ได้คือเงินได้สุทธินำไปคำนวณภาษีตามบัญชีอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จำนวนเงินที่คำนวณได้คือเงินภาษีที่บุคคลต้องเสียให้แก่รัฐบาล

นอกเหนือจากลักษณะขัดกันเองในการกำหนดเงินได้พึงประเมินดังกล่าวในย่อหน้าแรกแล้ว กฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยก็ยังมีขอบเขตที่ผิดแปลกไปจากหลักการของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาก็ด้วย ไม่ว่าจะพิจารณาในระดับทฤษฎีภาษีอากรหรือในระดับปฏิบัติที่ยึดถือกันอยู่ในนานาประเทศ โดยหลักการพื้นฐาน ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นภาษีที่เก็บจากบุคคลที่มีเงินได้สุทธิสูงถึงระดับหนึ่ง ผู้มีหน้าที่ชำระภาษีคือบุคคลธรรมดาและฐานภาษีคือเงินได้ที่ผู้นั้นได้รับในรอบระยะเวลาหนึ่งตามแต่จะกำหนด กฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยมีลักษณะบางประการซึ่งขัดต่อหลักการพื้นฐานดังกล่าวโดยสิ้นเชิง ดังได้หยิบยกตัวอย่างมาแสดงให้ประจักษ์ข้างล่างนี้

"มาตรา ๔๑ ทวิ ในกรณีการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในอสังหาริมทรัพย์ โดยไม่มีค่าตอบแทนให้ถือว่าผู้โอนเป็นผู้มีเงินได้และต้องเสียภาษีตามบทบัญญัติในส่วนนี้" บุคคลที่

<sup>๑</sup>โปรดดูภาคผนวก ซึ่งรวบรวมกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยของวิทยานิพนธ์นี้.



ต้องเสียภาษีตามมาตราที่คือผู้เสียเงินได้ไม่ใช่ผู้มีเงินได้ ความจริงการจัดเก็บภาษีในลักษณะนี้ เป็นภาษีการให้ (gift tax) แต่ข้อเท็จจริงมีว่าประเทศไทยไม่มีภาษีชนิดนี้ และแทนที่จะจัดเก็บ แยกเป็นภาษีอีกชนิดหนึ่งก็กลับรวมไว้ในกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประชญาหรือเหตุผล ของการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามาใช้วิเคราะห์รายการรายจ่ายแฝง รายการนี้จึงเป็น สิ่งที่ไม่ชอบด้วยเหตุผล

ข้อ (๕) ในมาตรา ๔๗ แห่งประมวลรัษฎากรบัญญัติไว้ว่า "ในกรณีผู้มีเงินได้เป็นกอง มรดกให้หักลดหย่อนได้ ๑๒,๐๐๐ บาท" บทบัญญัตินี้เป็นการกำหนดค่าลดหย่อนธรรมดา ข้ออ้าง ที่ใช้สำหรับกรณีนี้เหมือนกันกับข้ออ้างในหัวข้อ ๑. กล่าวคือ หลักปรัชญาหรือ เหตุผลสนับสนุนการ จัดเก็บภาษีสองชนิดนี้ รวมไปถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการจัดเก็บนั้นแตกต่างกันโดยตลอด การ เก็บภาษี การโอนทรัพย์สิน (property transfer tax) ไม่ว่ารูปแบบใด ๆ ก็ตามเหตุผลที่ ใช้สนับสนุนมักจะเป็นไปในเชิงหลักปรัชญาทางสังคม ซึ่งต่างกับการใช้เหตุผลทาง เศรษฐกิจใน การเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังเช่นการอาศัยข้อโต้แย้งว่าทุกคนควร เริ่มต้นด้วยโอกาสที่ เท่าเทียมกัน (equal opportunity or equal endowment of property) นอกจากนี้ ยังมีเหตุผลสืบเนื่องมาจากความวิตกกังวลเกี่ยวกับความสัมพันธ์กันของความมั่งคั่งของบุคคลกับอำ- นาจทางการเมือง ผู้มั่งคั่งไม่เพียงแต่จะมีอำนาจสั่งการ (command) ทรัพยากรทาง เศรษฐกิจ มากกว่าผู้อื่นเท่านั้น เขายังสามารถมีอิทธิพลต่อสถาบันทางการเมืองและสังคมมากกว่าผู้อื่นอีกด้วย สำหรับหลัก เกณฑ์พื้นฐานในการคิดคำนวณภาษีของมรดกและภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาก็แตกต่างกัน ค่าลดหย่อนในภาษีเงินได้บุคคลธรรมดานั้นพาดพิงถึงระดับมาตรฐานการครองชีพ ส่วนค่าลดหย่อน ภาษีของมรดกมักประกอบไปด้วยหนี้สิน ค่าใช้จ่ายการอุปการะบิดา มารดา ค่าใช้จ่ายในการจัดการกอง มรดก ค่าลดหย่อนบริจาคการกุศล และค่าลดหย่อนคู่สมรสซึ่งมักกำหนดให้หัก ได้สูงมาก ดังนั้น จำนวนเงินลดหย่อน ๑๒,๐๐๐ บาทนี้จะเหมาะสมหรือไม่ และ เกิดรายจ่ายแฝงหรือไม่เพียงไร จึงต้องยึดถือหลัก เกณฑ์พื้นฐานที่ยอมรับกันทั่วไปของภาษีของมรดก

จากเหตุผลที่กล่าวอ้างข้างต้น บทบัญญัติเหล่านี้จึงจัดอยู่นอกขอบข่ายการวิเคราะห์ รายจ่ายแฝงของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

### ๓.๒ ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย

เงินได้ที่บุคคลได้รับในรอบปีภาษีหนึ่ง ๆ นั้น มีหลายประเภท เช่น เงินได้จำพวก ค่าแรง เงินเดือน ประเภทดอกเบี้ย ค่าเช่าจากทรัพย์สิน เงินได้จากวิชาชีพอิสระ หรือเงินได้



จากการประกอบธุรกิจส่วนตัว บุคคลหนึ่งอาจมีเงินได้เพียงประเภทเดียวหรือหลายประเภทก็เป็นได้ ในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจึงมีปัญหาคือ จะเก็บภาษีจากเงินได้รวมยอดทั้งหมดที่มีอยู่โดยไม่คำนึงถึงประเภทของเงินได้ และต้องเสียในอัตราภาษีโครงสร้างเดียว หรือว่าจะจัดเก็บภาษีจากเงินได้แต่ละชนิดแยกจากกัน และกำหนดอัตราภาษีที่จะต้องเสียจากเงินได้แต่ละประเภทที่แยกต่างหากในอัตราต่างกันด้วย วิธีแรกเป็นวิธีที่รู้จักกันในนามภาษีเงินได้รวมประเภท (global income taxation) ส่วนวิธีหลังนั้นเรียกว่าภาษีเงินได้เฉพาะประเภท (schedular income taxation) การเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในลักษณะแรกนั้นมองข้ามคุณภาพของเงินได้ กล่าวคือ มีความเห็นว่าเงินได้ทุกประเภทมีคุณสมบัติเหมือนกัน ต่างก็ช่วยทำให้ผู้เป็นเจ้าของมีอำนาจที่จะได้มาซึ่งสิ่งอุปโภคบริโภค เท่ากันหากมีเงินได้เท่ากัน แม้ว่าบุคคลหนึ่งจะมีแต่เงินได้ประเภทค่าแรง และอีกบุคคลหนึ่งมีแต่เงินได้ประเภทดอกเบี้ย ความสำคัญอยู่ที่ระดับของเงินได้ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่ในครอบครอง ตรงกันข้าม การเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแบบเฉพาะประเภทนั้นสะท้อนถึงแนวความคิดที่ว่าเงินได้แต่ละประเภทมีคุณภาพหรือคุณสมบัติต่างกัน เช่น เงินได้ประเภทค่าแรง เงินเดือนนั้นได้มาด้วยความลำบาก ส่วนเงินได้ประเภทดอกเบี้ยนั้น ผู้ได้รับไม่ต้องทำอะไรเลย เงินดอกเบี้ยก็ออกเงยไปสู่เจ้าของ ดังนั้น การเก็บภาษีเงินได้ก็น่าจะสะท้อนให้เห็นความแตกต่างเชิงคุณภาพนี้ด้วย กล่าวคือ อัตราภาษีที่เสียควรแตกต่างกัน โดยเรียกเก็บในอัตราสูง ๆ จากเงินได้ที่ได้มาอย่างง่าย ๆ และอัตราต่ำ ๆ จากเงินได้ที่ต้องขายแรงงานและอาศัยความอดทนกว่าจะได้มาก

กฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยมีเจตนารมณ์ที่จะให้ภาษีชนิดนี้เป็นแบบรวมประเภท (Global Approach) ทั้งนี้ สืบเนื่องจากการมีบัญชีอัตราภาษีชนิดนี้เพียงบัญชีเดียว และมีการให้เหตุผลการแบ่งเงินได้พึงประเมินออกเป็น ๔ ประเภทว่า กระทบไปด้วยจุดประสงค์ที่จะกำหนดอัตราการหักค่าใช้จ่ายสำหรับเงินได้แต่ละประเภทให้เหมาะสม มิใช่เพื่อแบ่งแยกคุณภาพหรือคุณสมบัติของเงินได้<sup>๑</sup> (ดูหมายเหตุท้ายพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๐๓ ด้วย) เงินได้หลังหักค่าใช้จ่ายของแต่ละประเภทจะต้องรวมเป็นยอด

<sup>๑</sup>ไพจิตร โจนวานิช, ภาษีสรรพากรว่าด้วยภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา พ.ศ. ๒๕๑๖, พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพฯ : บริษัททบทวนการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๑๗), หน้า ๑.



เงินได้ทั้งหมดก่อนนำไปหักค่าลดหย่อนต่าง ๆ จากนั้นจึงคิดภาษีตามบัญชีอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

อย่างไรก็ตาม ความในย่อหน้าที่แล้วเป็นการพิจารณาอย่างผิวเผินและนำไปสู่ข้อยุติที่ผิดพลาดได้ การมีบัญชีอัตราภาษีเพียงบัญชีเดียวมิได้หมายความว่าระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย เป็นแบบรวมประเภท ปัจจุบันที่เป็นตัวชี้ขาดว่าระบบภาษีนี้ของไทย เป็นแบบใดนั้นอยู่ที่การกำหนดค่าใช้จ่ายที่ให้หักจากเงินได้ การวิเคราะห์ที่จะให้ข้อยุติที่ถูกต้องจึงต้องคำนึงถึงนัยแฝงหรือผลที่เกิดขึ้นจริงอันเนื่องมาจากบทบัญญัติของส่วนนี้ ถ้าหากค่าใช้จ่ายที่กำหนดโดยกฎหมายเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นและจำเป็นต่อการหารายได้จริง จึงจะถือได้ว่าระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย เป็นแบบรวมประเภท นี่คือประเด็นที่จะแยกแยะพิจารณาให้ประจักษ์สำหรับเงินได้พึงประเมินประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. เงินได้ในรูปต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการรับจ้างทำงาน [ มาตรา ๔๐ (๑) ] เงินได้ในรูปต่าง ๆ อันเนื่องมาจากหน้าที่หรือตำแหน่งงานที่ทำ [ มาตรา ๔๐ (๒) ] และเงินได้จากค่าลิขสิทธิ์ [ มาตรา ๔๐ (๓) ] กฎหมายยอมให้หักค่าใช้จ่ายเป็นแบบเหมาได้ร้อยละ ๓๐ สำหรับเงินได้สองประเภทแรก และร้อยละ ๒๐ สำหรับประเภทหลัง แต่กำหนดเพดานสูงสุด ๓๐,๐๐๐ บาท สำหรับสองประเภทแรก และเพดานสูงสุด ๒๐,๐๐๐ บาทสำหรับประเภทหลัง (ดูมาตรา ๔๒ ทวิ และมาตรา ๔๒ ตร.) เงินได้ทั้งสามประเภทนี้กฎหมายกำหนดให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาในอัตราดังกล่าว โดยไม่เปิดโอกาสให้หักตามหลักฐานที่มีการจ่ายจริงเหมือนเงินได้ประเภทอื่น (ดูหัวข้อ ๓) ประเด็นจึงมีว่า ค่าใช้จ่ายนี้จะครอบคลุมเฉพาะค่าใช้จ่ายในการหารายได้อย่างไร เดียวหรือครอบคลุมไปถึงค่าใช้จ่ายทั่ว ๆ ไปในการครองชีพด้วย

การตีความว่าค่าใช้จ่ายนี้ครอบคลุมเฉพาะค่าใช้จ่ายในการหารายได้อย่างไรเพียงอย่างเดียว นั้น ไม่เหมาะสมและแคบเกินไป อีกทั้งไม่มีฐานเหตุผลสนับสนุนว่าค่าใช้จ่ายนี้ (เช่น ค่ารถเดินทางไปทำงานตามปกติ ค่าเครื่องแบบหรือค่าอื่นใดที่จำเป็นต้องใช้เนื่องจากต้องไปทำงานตามปกติ) จะต้องคล้ายคลึงกัน และอยู่ในระดับค่าใช้จ่ายที่เท่ากันทุกประเภทอาชีพ (ที่ไม่ใช่เป็นการ

---

กฎหมายเปิดโอกาสให้เงินได้บางประเภท เสียภาษีโดยอาจเลือกใช้วิธีดังกล่าวหรืออาจเลือกใช้วิธีแยก เสียภาษีในอัตราต่างกันได้ อย่างไรก็ดี การให้เลือกปฏิบัติเช่นนั้น ไม่มีผลถึงกับทำให้ข้อสรุปโดยทั่วไปในย่อหน้านี้ผิด



ประกอบธุรกิจ) นอกจากข้อคิดที่ว่า ค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจการในฐานะที่เป็นคนงานนั้น จะแตกต่างกันมากขึ้นอยู่กับประเภทของงานแล้ว ระดับค่าใช้จ่ายที่อนุญาตให้หักนั้นก็ไม่มีเกณฑ์ กำหนดที่แน่นอน หากพิจารณาให้ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น คงทำให้เห็นจนกว่า ค่าใช้จ่ายในการประกอบ กิจการในฐานะคนงานนั้นจะมีรายการอะไรบ้าง และมีมูลค่าถึงร้อยละ ๓๐ ของระดับเงินได้ ที่เดียวหรือ

ตรงกันข้าม หากพิจารณาค่าใช้จ่ายนี้ในเชิงเป็นค่าใช้จ่ายที่ครอบคลุมถึงการครองชีพ ด้วยแล้ว ความสมจริงก็มีมากขึ้น และมีโอกาสใกล้เคียงกันมาก สำหรับผู้เสียภาษีที่มีฐานะ การเงินเท่า ๆ กัน ไม่ว่าจะประกอบอาชีพรับจ้างแบบใดก็ตาม ด้วยแนววิเคราะห์ดังกล่าวนี้ จึงสมควรที่จะตีความว่า ในระดับพื้นฐาน ค่าใช้จ่ายแบบเหล่านี้ครอบคลุมทั้งค่าใช้จ่ายในการหา รายได้และค่าใช้จ่ายในการครองชีพด้วย

๒. กฎหมายไม่อนุญาตให้หักค่าใช้จ่ายสำหรับเงินได้ตามมาตรา ๔๐(๔) ซึ่งเป็นเงิน ได้ประเภทไม่ต้องเสียกำลังแรงงานในการได้มา (unearned income) เช่น ดอกเบี้ย เงิน บันทผล เป็นต้น ตามสภาพความเป็นจริง คงไม่มีผู้ใดยอมรับว่า ค่าใช้จ่ายในการได้มาซึ่งเงินได้ จำพวกนี้เป็นศูนย์ เพียงแต่เป็นที่คาดคะเนได้ว่ามีมูลค่าน้อย อย่างเช่น การได้ดอกเบี้ยเงินฝาก จากธนาคาร เงินได้จำนวนพวกนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการได้มาจริง แต่ทำไมกฎหมายไม่ยอมให้ หักค่าใช้จ่ายเลย คำตอบที่พอจะคาดคะเนได้มีหลายทาง เช่น ค่าใช้จ่ายนี้มีมูลค่าน้อย การให้ หักค่าใช้จ่ายนี้จึงไม่มีความสำคัญสำหรับผู้เสียภาษี และรัฐบาลต้องกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายที่ให้หัก ในอัตราที่ต่ำซึ่งเป็นการเพิ่มบทบัญญัติที่ไม่มีความสำคัญ และสร้างความยุ่งยากมากขึ้นในกฎหมาย ข้ออ้างนี้ สามารถถูกโต้แย้งให้ตกไปได้ ทั้งนี้ เพราะเงินได้ประเภทอื่น ๆ มีการหักค่าใช้จ่ายอยู่ แล้ว การมีบทบัญญัติกำหนดค่าใช้จ่ายที่ให้หักจากเงินได้ประเภทนี้จึงไม่น่าจะเป็นปัญหาในแง่ความ เข้าใจของผู้เสียภาษี หรือหากจะอ้างว่าเป็นการเพิ่มภาระในการคิดคำนวณจัดเก็บ ข้ออ้างนี้ก็ ไม่มีน้ำหนักแต่อย่างใด เพราะเงินได้ประเภทนี้ถูกเก็บภาษี ณ ที่จ่ายอันเป็นการคิดคำนวณ ของฝ่ายเอกชนและการคิดคำนวณหักค่าใช้จ่ายในกรณีนี้ก็ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ยาก หรือหากจะอ้าง ว่าการกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายที่ให้หักนี้ยากที่จะทำได้อย่างเหมาะสม ข้ออ้างนี้ก็มีน้ำหนักใน ตัวเองและไร้เหตุผลโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้ เพราะอัตราค่าใช้จ่ายที่ให้หักสำหรับเงินได้ประเภทอื่น ๆ



นั้น ก็ใช้ว่าได้กำหนดขึ้นโดยใช้กฎเกณฑ์ที่เหมาะสมเสมอไป คำตอบที่น่าจะถูกมากกว่าทางอื่นก็คือ ผู้ร่างกฎหมายมองคุณภาพหรือคุณสมบัติของ เงินได้ประเภทนี้ว่าได้มาโดยไม่ต้องเสียน้ำพักน้ำแรง จึงไม่ต้องการให้หักค่าใช้จ่าย

๓. สำหรับเงินได้ประเภทที่เกี่ยวกับการให้เช่าทรัพย์สิน [ มาตรา ๔๐ (๕) ] เงินได้จากวิชาชีพอิสระ [ มาตรา ๔๐ (๖) ] เงินได้จากการรับเหมา [ มาตรา ๔๐ (๗) ] และเงินได้จากการประกอบการอื่น นอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๐ (๑) ถึง (๗) [ มาตรา ๔๐ (๘) ] กฎหมายอนุญาตให้หักค่าใช้จ่าย เป็นการเหมาได้ในอัตราที่แตกต่างกันโดยไม่กำหนดจำนวนเงินเพดานสูงสุดที่ยอมให้หักได้สาระสำคัญของการหักค่าใช้จ่ายเหล่านี้คือ กฎหมายเปิดโอกาสให้เลือกหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาตามอัตราที่กำหนดก็ได้ หรือจะเลือกหักตามรายจ่ายจริงที่สามารถแสดงหลักฐานยืนยันก็ได้<sup>๑</sup> โดยนัยของบทบัญญัติอย่างนี้ ย่อมหมายความว่าค่าใช้จ่ายที่ให้หักนี้ครอบคลุมเฉพาะค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการหารายได้ แต่ไม่ได้ครอบคลุมถึงค่าใช้จ่ายในการครองชีพ เหมือนที่ได้ตีความไว้ข้างต้นในข้อที่ ๑ สำหรับเงินได้พึงประเมินตามมาตรา ๔๐ (๑), (๒), (๓)

เพราะฉะนั้นข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิเคราะห์ข้างต้นคือ ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยเป็นแบบแยกประเภท (Schedular System) ผลสรุปที่ได้นี้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์รายการรายจ่ายแฝงของระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยในบทถัดไป

### ๓.๓ หน่วยเสียภาษี

การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอาจเลือกบุคคล (individual) หรือครอบครัว (family) เป็นหน่วยเสียภาษีหรือผู้เสียภาษีก็ได้

การใช้บุคคลเป็นหน่วยเสียภาษีนั้น เป็นการยอมรับโดยปริยายว่า ผู้ที่มีเงินได้แต่ละคนต่างก็มีหน้าที่จะต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สมาชิกครอบครัวแต่ละคนที่มีเงินได้ต้องเสียภาษีเฉพาะเงินได้ส่วนของตนเองเท่านั้น ไม่ต้องนำไปรวมกับเงินได้ของสมาชิกคนอื่นในครอบครัวเพื่อประเมินภาษี

<sup>๑</sup>ดูพระราชกฤษฎีกาการออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการกำหนดค่าใช้จ่ายที่ยอมให้หักจากเงินได้พึงประเมิน (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๐๒.



หากกำหนดครอบครัวเป็นหน่วยเสียภาษีวิธีการก็คือ เงินได้ของครอบครัวไม่ว่าจะเป็นเงินที่หาได้จากสมาชิกคนใดต้องนำมารวมกันเข้าเป็นยอดเงินได้ของครอบครัวเพื่อเสียภาษี การเลือกครอบครัวเป็นหน่วยเสียภาษีนี้อาจมีเหตุผลในลักษณะท่านองว่าในสังคมนั้น หน่วยสังคมที่สำคัญที่สุดคือหน่วยครอบครัว สมาชิกแต่งงานกันมีบุตรอยู่ด้วยกัน เงินที่หามาได้นั้นก็รวบรวมเข้าด้วยกันเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของครอบครัว ไม่มีการแบ่งแยกเป็นเงินสามี เงินภรรยา เงินบุตร การตัดสินใจต่าง ๆ ไม่ว่าด้านใด ๆ ก็เป็นการตัดสินใจร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว การมีเงินได้เล็ก ๆ น้อย ๆ ของบุตรนั้นก็มิมีผลกระทบต่อภาษีด้านรายจ่ายต่าง ๆ ของครอบครัว ดังนั้น การกำหนดค่าลดหย่อนซึ่งผูกพันกับมาตรฐานการครองชีพจึงต้องสัมพันธ์กับขนาดของครอบครัวด้วย

ปัญหาของการเลือกครอบครัวเป็นหน่วยเสียภาษี คือ การกำหนดความหมายของคำว่าสมาชิกของครอบครัว กล่าวคือนอกจากจะหมายถึงบุคคลที่เป็นพ่อแม่ บุตร (แท้หรือบุญธรรม) อันเป็นสมาชิกหลักแล้ว อาจรวมไปถึงผู้พึ่งพาอาศัย (dependent) อีกด้วย ผู้พึ่งพาอาศัยโดยปกติจะหมายถึงญาติผู้ใหญ่ คนแก่ คนเฒ่า ที่ผู้เสียภาษีรับเลี้ยงดูแลทุกข์สุข แต่อาจจะรวมบุคคลอื่นที่อยู่ในความอุปถัมภ์เลี้ยงบุตรหรือผู้บังเกิดเกล้าก็ได้ ขึ้นอยู่กับปรัชญาของรัฐบาล ระดับการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติกันอยู่ รวมทั้งขอบเขตด้านนโยบายประกันสังคมของรัฐบาล

ต่อไปจะพิจารณาประเด็นนี้สำหรับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยว่าจัดเข้าลักษณะใด การหักค่าลดหย่อน (มาตรา ๔๗) อนุญาตให้คิดได้เฉพาะผู้มีเงินได้ สามีหรือภรรยาของผู้มีเงินได้ และบุตร การตีความตามนัยของบทบัญญัตินี้จะให้ความหมายว่า ในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย สมาชิกของครอบครัวครอบคลุมเฉพาะสามี ภรรยาและบุตร อย่างไรก็ตามการพิจารณาการหักค่าลดหย่อนนี้อาจนำไปสู่ข้อยุติที่ผิดพลาดได้ หากไม่สำรวจบทบัญญัติอื่น ๆ ของกฎหมายชนิดนี้ให้ถี่ถ้วนเสียก่อน มีบทบัญญัติหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดขนาดของหน่วยครอบครัว บทบัญญัตินี้คือมาตรา ๔๖ (๑๐) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งให้ยกเว้นภาษีแก่เงินได้ที่ได้รับจากการอุปการะโดยหน้าที่ธรรมจรรยา การยกเว้นเช่นนี้เปรียบเสมือนการยอมรับว่าเงินได้ดังกล่าวเป็นการโอนให้แก่กันภายในหน่วยภาษีเดียวกัน (intra-group) ดังนั้นจึงไม่ควรเก็บภาษี เพราะหากถือว่าผู้มีเงินได้ดังกล่าวมิใช่สมาชิกของหน่วยเสียภาษีนั้น เงินได้จำนวนนี้จะต้องเสียภาษี เพราะเป็นการโอนเงินได้ระหว่างหน่วยเสียภาษีคนละหน่วย (inter-group) ด้วยการวิเคราะห์ข้างต้นผลสรุปจึงควรออกมาในรูปที่ว่า หน่วยเสียภาษีเงินได้บุคคล



ธรรมดาของไทยเป็นหน่วยครอบครัว ซึ่งมีลักษณะครอบครัวไปถึงผู้พึ่งพาอาศัยกันด้วย นอกเหนือจากเหตุผลข้างต้นแล้ว หากพิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่ว่าลักษณะสามัญของครอบครัวไทยมีขนาดใหญ่ และขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรมของสังคมไทยยังคงยึดมั่นอยู่กับหลักความกตัญญูในการอุปการะญาติผู้ใหญ่ ผลสรุปดังกล่าวก็ย่อมมีน้ำหนักขึ้นอีกมาก นั่นคือสังคมไทยยอมรับโดยทั่วไปว่า การยกเว้นภาษีเงินได้จากการอุปการะนี้เป็นสิ่งสมควร มิใช่บทบัญญัติที่เพียง เบนไปจากโครงสร้างพื้นฐานของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เพราะฉะนั้นการยกเว้นนี้ไม่เป็นรายการรายจ่ายแฝง

อย่างไรก็ดี ในภาคปฏิบัตินั้น กฎหมายอาจเน้นที่หน่วยครอบครัวเป็นหน่วยเสียภาษีโดยกำหนดบทบัญญัติต่าง ๆ ในแนวคิดของหน่วยครอบครัว (ดังตัวอย่างในย่อหน้าที่แล้ว) พร้อม ๆ กันนี้ก็มีการยอมรับหน่วยบุคคลเป็นหน่วยเสียภาษีด้วย โดยสังเกตได้จากบทบัญญัติที่อนุญาตให้ภรรยาที่มีเงินได้แยกยื่นรายการเสียภาษีได้ต่างหาก การแยกเงินได้ (income splitting) ในกรณีที่สามีและภรรยาต่างมีเงินได้นั้น ก็มีเงื่อนไขอื่น ๆ ในลักษณะที่แตกต่างกันสุดแล้วแต่จะเลือกปฏิบัติ เช่น สามีมีสิทธิหักค่าลดหย่อนส่วนตัวของตัวเองและของลูก ๆ เท่านั้น ส่วนภรรยามีสิทธิหักค่าลดหย่อนส่วนตัวของตัวเองแต่อย่างเดียว บางทีค่าลดหย่อนส่วนตัวของลูก ๆ ก็แบ่งกันไปในสัดส่วนต่าง ๆ สำหรับกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยก็มีการอนุญาตให้แยกกันเสียภาษีโดยสามีและภรรยามีสิทธิหักค่าลดหย่อนส่วนตัวของแต่ละคน ส่วนค่าลดหย่อนบุตรหักลดหย่อนได้คนละกึ่งหนึ่ง สำหรับค่าลดหย่อนอื่น ๆ ก็หักได้ตามส่วนของตน ยกเว้นเงินได้จากกองทุนรวมให้สามีแก่ฝ่ายเดียวเป็นผู้หักค่าลดหย่อน (ดูมาตรา ๔๗ เบญจ) ไม่ว่าจะใช้วิธีใดก็ตาม สิ่งหนึ่งที่มีใจได้จากการอนุญาตให้มีการแยกกันเสียภาษี ทั้ง ๆ ที่บทบัญญัติอื่นกำหนดในแนวความคิดของหน่วยครอบครัวคือ มันเป็นแหล่งที่มาของความไม่เป็นธรรมในการเสียภาษีเสมอ กล่าวคือ มันไปกระทบกระเทือนลักษณะของช่วงเงินได้สุทธิเพื่อเสียภาษี และอัตราภาษีที่มาคู่กับช่วงเงินได้สุทธินั้น ๆ และนำไปสู่การเสียภาษีในระดับที่ต่างกัน เมื่อมีการแยกเงินได้ของสามีและภรรยา ในการเสียภาษีแล้ว ก็เท่ากับการขยายช่วงเงินได้สุทธิที่กำหนดอัตราการเสียภาษีให้กว้างออกไปอีก เช่นเงินได้สุทธิต่ำกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท เสียในอัตรา ๗% เงินได้สุทธิระหว่าง ๓๐,๐๐๐ ๖๐,๐๐๐ บาท เสียในอัตรา ๑๐% ฯลฯ สำหรับกรณีกำหนดครอบครัวเป็นหน่วยเสียภาษีการรวมเงินได้ของสามีและภรรยา ก็หมายความว่า เมื่ออนุญาตให้มีการแยกเงินได้ของสามีและภรรยา ก็หมายความว่า เมื่ออนุญาตให้มีการแยกเงินได้ของสามีและภรรยาเพื่อเสียภาษีแล้ว ช่วงเงินได้เพื่อคำนวณภาษีก็เปลี่ยนไปในลักษณะดังนี้โดยปริยายคือ เงินได้สุทธิต่ำกว่า ๖๐,๐๐๐ บาท เสีย



ภาษีในอัตรา ๗% แน่นอนทีเดียว จำนวนภาษีที่เสียก็ย่อมลดลงในกรณีที่แยก เงินได้ของสามีภรรยา เพื่อเสียภาษี

การอนุญาตให้แยกเงินได้ของสามีและภรรยาเพื่อเสียภาษี ทั้ง ๆ ที่กฎหมายมีเจตนารมณ์ กำหนดหน่วยครอบครัวเป็นหน่วยเสียภาษี (โดยพิจารณาจากบทบัญญัติอื่น ๆ ทั้งหมดนั้น) เนื่องจาก ความปรารถนาที่จะให้ความเป็นธรรม ระหว่างครอบครัวที่มีสามีและภรรยาช่วยกันทำงานหา เลี้ยงครอบครัวกับครอบครัวที่มีสามีหาเงินได้แต่ผู้เดียว การเสียเปรียบของครอบครัวประเภท แรกนั้น พิจารณาจากแนวคิดที่ว่า เมื่อยังไม่ได้แต่งงานก็ต่างคนต่างเสียภาษีเงินได้เฉพาะส่วนที่ ตนหาได้ พอแต่งงานแล้วก็ต้องรวมเงินได้ของบุคคลทั้งสอง ซึ่งเป็นเงินก้อนใหญ่ขึ้น เพื่อเสียภาษี (เมื่อใช้หน่วยครอบครัวเป็นหน่วยเสียภาษี) ประหนึ่งเป็นการทำโทษคู่แต่งงานประเภทนี้ให้เสีย ภาษีเพิ่มขึ้น หากอยู่กันด้วยกันไม่แต่งงานเป็นทางการและต่างฝ่ายต่างแยกกัน เสียภาษีก็จะสามารถ หุ่นภาษีได้จำนวนหนึ่ง ดังนั้น เพื่อรักษาภาวะเดิมก่อนแต่งงาน ทำให้มีการสนับสนุนให้บทบัญญัติให้ แยกเงินได้ของสามีภรรยาเพื่อเสียภาษี อย่างไรก็ตาม การให้แยกเงินได้นี้ก็นำไปสู่ความไม่เป็น ธรรมในรูปอื่น ดังที่ได้ชี้ให้เห็นแล้วข้างต้น

ดังที่ได้พรรณามา จะเห็นได้ว่าการกำหนดหน่วยเสียภาษีมุ่งปัญหาในแง่ความเป็นธรรม ในการเสียภาษีเสมอ การเลือกหน่วยเสียภาษีแบบหนึ่งจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในรูปแบบ หนึ่ง และเมื่อเปลี่ยนหน่วยเสียภาษีเพื่อขจัดความไม่เป็นธรรมที่มีอยู่เดิม ความไม่เป็นธรรมในรูป แบบใหม่ก็จะเกิดขึ้นตามมา ปัญหานี้เป็นหนึ่งในหลาย ๆ ปัญหาในการจัดทำระบบภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดาให้สอดคล้องกับหลักความเป็นธรรม กล่าวคือ เป็นปัญหาในส่วนโครงสร้าง (Structural Problem) ซึ่งในระดับทฤษฎีหรือระดับแนวความคิด ก็ยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่ และดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่ารายจ่ายแฝง เป็นการวิเคราะห์บทบัญญัติที่ไม่เกี่ยวข้อง กับโครงสร้าง ของภาษี ปัญหาเรื่องหน่วยเสียภาษีอัน เป็นบทบัญญัติเดียวกับโครงสร้างของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จึงไม่รวมอยู่ในการศึกษาของวิทยานิพนธ์นี้

#### ๓.๔ โครงสร้างพื้นฐานของระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย

โครงสร้างพื้นฐานของระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา คือ คำโครงหรือหลักการเบื้องต้น ของระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งประกอบขึ้นโดยบทบัญญัติต่าง ๆ อันจะขาดเสียมิได้ เพราะ เป็นส่วนมูลฐานที่จำเป็นซึ่งต้องกำหนดขึ้นหากต้องการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา บทบัญญัติ ดังกล่าวได้แก่ การกำหนดเงินได้ที่ต้องเสียภาษีการกำหนดค่าใช้จ่ายที่หักจากเงินได้ การกำหนด



ค่าลดหย่อนและการกำหนดโครงสร้างอัตราภาษี

โครงสร้างพื้นฐานของระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของแต่ละประเทศไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน ทั้งนี้เพราะการร่างกฎหมายภาษีชนิดนี้ให้เป็นที่ยอมรับของสังคมนั้น ต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายฝ่ายซึ่งย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ดังเช่น ประเทศอังกฤษไม่รวมเงินได้จากมูลค่าเพิ่มของทุน (capital gains tax) ไว้ในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แต่ประเทศสหรัฐอเมริการวมเงินได้ชนิดนี้ไว้ในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา อีกกรณีหนึ่งได้แก่ ค่าเช่าบ้านตนเองที่พึงจ่าย (rental value of owner - occupied house) การวิเคราะห์รายการรายจ่ายแฝงในอังกฤษ ผู้ทำการวิเคราะห์มีความเห็นว่ามูลค่านี้ถือเป็นเงินได้อย่างหนึ่ง ซึ่งสมควรประเมินเก็บภาษี แต่การวิเคราะห์ในสหรัฐอเมริกาไม่ถือว่ารายการนี้ก่อให้เกิดรายจ่ายแฝง<sup>๑</sup> นอกจากความแตกต่างในเรื่องนิยามของเงินได้แล้ว กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการหักค่าใช้จ่าย ค่าลดหย่อน ตลอดจนโครงสร้างอัตราภาษีก็ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันด้วย ดังนั้นการวิเคราะห์รายการรายจ่ายแฝงในแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกันบ้าง ทั้งนี้เพราะการกำหนดโครงสร้างพื้นฐานของระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์บรรทัดฐานในการวิเคราะห์นั้นไม่เหมือนกันไปหมดทุกประเทศ ในส่วนที่เหลือของบทนี้จะเป็นการพินิจวิเคราะห์กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างพื้นฐานของระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย

#### ๑. นิยามของเงินได้

โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร เงินได้พึงประเมินเพื่อการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยหมายถึง ผลประโยชน์ใด ๆ ที่บุคคลได้รับจากผู้อื่น (ซึ่งมิใช่สมาชิกในหน่วยเสียภาษีเดียวกัน) ไม่ว่าจะได้จากแหล่งใดหรือจากการรับจ้างทำงานหรือทำการใด ๆ ให้ (ซึ่งแน่นอนว่าต้องไม่เป็นสิ่งผิดกฎหมาย) และไม่ว่าประโยชน์นั้น ๆ จะได้รับมาในรูปใด เช่น อาจเป็นเงิน ทรัพย์สิน หนี้สิน หรือภาษีที่นายจ้างชำระให้ เงินที่คำนวณได้จากมูลค่าของการได้อยู่บ้านที่นายจ้างให้อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า ฯลฯ แต่มิได้รวมถึงมูลค่าสิ่งของที่ทำขึ้นเพื่อใช้อุปโภคบริโภคเองและไม่ได้ทำการซื้อขายผ่านตลาด และไม่รวมถึงมูลค่าที่ประเมินได้เป็นค่าเช่าบ้านซึ่งผู้เป็นเจ้าของพักอาศัยอยู่เอง และไม่รวมถึงมูลค่าเพิ่มของทรัพย์สินที่เจ้าของเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นและมีได้มุ่งไปในทางการค้าเพื่อหากำไรโดยผ่านการซื้อขายในตลาด

<sup>๑</sup>โปรดอ่านรายละเอียดในบทที่ ๒ หัวข้อย่อย ๒.๒ หน้า ๒๗.



## ๒. การหักค่าใช้จ่าย

การวิเคราะห์เรื่องการยอมให้หักค่าใช้จ่าย จากเงินได้พึงประเมินได้กระทำไป ละเอียดพอสมควรแล้วในหัวข้อย่อย ๓.๒ ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าการกำหนดให้หักค่าใช้จ่ายจากเงินได้ ประเภทต่าง ๆ ขาดความคงเส้นคงวา (consistency) กล่าวคือบางกรณีไม่ยอมให้หักค่าใช้จ่ายเลย บางกรณีหมายถึงเฉพาะค่าใช้จ่ายในการหารายได้ แต่บางกรณีกลับรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการหารายได้และค่าใช้จ่ายในการครองชีพด้วย ผลสรุปที่ได้จากการให้หักค่าใช้จ่ายในลักษณะนี้ คือระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยเป็นระบบแยกประเภท (Scholar system) อย่างไรก็ดี ประเด็นสำคัญในที่นี้คือ ไม่ว่าการให้หักค่าใช้จ่ายจะมีขอบเขตครอบคลุม อย่างไรก็ตาม การอนุญาตให้หักค่าใช้จ่ายนี้ถือเป็นส่วนที่จำเป็นในการประกอบโครงสร้างพื้นฐานของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เพราะเงินจำนวนนี้มีใช้ดัชนีความสามารถในการเสียภาษี

## ๓. การหักค่าลดหย่อน

แนวความคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ตลอดมานั้น ได้ตีความค่าใช้จ่ายในแง่เป็นรายจ่ายที่ต้องสูญเสียไปในการได้มาซึ่งเงินได้ ถึงแม้ว่านัยความหมายของค่าใช้จ่ายแบบเหมาที่ให้หักจากเงินได้มาตรา ๔๐ (๑) (๒) และ (๓) จะครอบคลุมทั้งค่าครองชีพก็ตาม แต่ความหมายของการหักค่าใช้จ่ายจากเงินได้ประเภทอื่น ๆ มีนัยที่แสดงถึงเฉพาะค่าใช้จ่ายในการหารายได้เท่านั้น เช่นนี้ย่อมหมายความว่า ผู้มีเงินได้ประเภทหลัง ๆ นี้ไม่มีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายในการประทังชีวิตเลย ซึ่งคงมิใช่จุดประสงค์ของผู้ร่างกฎหมายชนิดนี้เป็นแน่แท้ เพราะนอกจากนัยความหมายของค่าใช้จ่ายที่ให้หักจากเงินได้ประเภทต่าง ๆ จะขัดแย้งกันเองแล้ว การกำหนดเช่นนี้ก็มิสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและขัดต่อหลักทฤษฎีอีกด้วย ผลที่เกิดขึ้นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการขาดความพินิจพิเคราะห์ที่รอบคอบดีพอ

อนึ่งแม้ว่ากฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยไม่ได้ระบุนัยของการให้หักค่าลดหย่อนในเชิงการให้ค่าครองชีพ แต่เน้นในเชิง "การบรรเทาภาระภาษี" (มาตรา ๔๗) เราก็สามารถอนุมานได้และไม่ห่างไกลจากเหตุผลเบื้องหลังของผู้ร่างภาษีนี้นี้ว่า ระดับค่าลดหย่อนส่วนตัวที่กำหนดนั้นเกี่ยวพันกับระดับเงินค่าครองชีพตามที่ระบุในทฤษฎีและสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียภาษีทั่ว ๆ ไป

อย่างไรก็ตาม ในกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย นอกจากจะมีค่าลดหย่อนที่เกี่ยวข้องกับค่าครองชีพแล้ว ยังมีรายการหักค่าลดหย่อนอื่นที่มีได้มีลักษณะดังกล่าวด้วย หากแต่เป็นการอนุญาตให้หักค่าลดหย่อนเพื่อจูงใจให้บุคคลใช้เงินไปในทางใดทางหนึ่ง



เช่นค่าลดหย่อนเบี้ยประกันชีวิตและค่าลดหย่อนสำหรับเงินบริจาค รายการเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ การใช้เงินของบุคคล ไม่ใช่เป็นการเกี่ยวข้องกับการมีเงินได้ของบุคคลซึ่งเป็นหลักการเบื้องต้น ของการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีเงินได้สุทธิถึงระดับต้องเสียภาษี รัฐบาลก็จะจัดเก็บภาษีเงินได้จากบุคคลนั้น หลังจากเสียภาษีแล้วจะใช้จ่ายเงินไปในทางใดก็สุด แล้วแต่ความต้องการของผู้เสียภาษีนั่น ๆ

สำหรับค่าลดหย่อนที่เกี่ยวพันกับการดำรงชีวิต เงินจำนวนนี้มีใช้ส่วนที่แสดงถึงความ สามารถในการเสียภาษี ดังนั้น จึงเป็นข้อกำหนดที่จำเป็นต่อโครงสร้างพื้นฐานของระบบภาษี เงินได้บุคคลธรรมดา พิจารณาจากสภาพรายจ่ายที่จำเป็นตามมาตรฐานการครองชีพที่สมควร สังคมไทยปัจจุบัน รายการลดหย่อนต่อไปนี้มีก่อให้เกิดรายจ่ายแฝงในระบบภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดาของไทย (ดูมาตรา ๔๗)

- ก. ค่าลดหย่อนสำหรับผู้มีเงินได้
- ข. ค่าลดหย่อนสำหรับสามีหรือภรรยาของผู้มีเงินได้
- ค. ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรชอบด้วยกฎหมาย หรือบุตรบุญธรรมของผู้มีเงินได้
- ง. ค่าลดหย่อนเพื่อการศึกษาของบุตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย